

Nyitott titok

A publikum szereti a titkot. Elhallgatás ugyanis a feltétele annak, hogy valami különlegesség birtokosa vagy részese legyen. A titok arra szolgál, hogy legyen mit megtudni.

A közönség szemében a művészet maga a varázslat. A műhely pedig a szentély, ahol ez a szertartás lejátszódik, és amelynek ajtóit az idegenek előtt ritkán nyílnak meg. Ilyen ritka alkalmat nyújt két kiállítás.

A *Budapest Galeria* Lajos utcai épületében *Kishonthy Jenő* személyében egy ötvenéves festő mutatkozik be tizenhat éves tanítványa társaságában. A fiatalembert *Zsámbok Péter*nek hívják, és tüstént hozzáteszem, hogy nem zseni. A zseninek nincsenek sem gyermekrajzai, sem ügyetlen stúdiumi. Picasso tökéletes akadémiai tanulmányokat produkált kamaszfióval, ifjúként kész festő, huszonévesen a század nagy igérete.

Zsámbok Péter nem az a típus. De: tehetséges és máris sokat tud a szakmából. Egy sor leirajzot állított ki; valamennyit erőteljes formakultúra, finom megfigyelőkészség és a személyiség megjelentésének számos jele dicséi. Ezeknek a munkáknak semmi köze azokhoz a szabadiskolákban és a művészeti középiskolákban honos maníros szénrajzokhoz, amelyek a főiskolai felvételi vizsga több évtizedes követelményrend-

szere hívott életre, és amelyekről jobban leolvasható a szorgalom és anatómiai tudás, mint a tehetség. Zsámbok Péter ezzel szemben inkább ügyetlen, mint rutinos; és bár egy-egy részlet a szakmabelinek pontosan elárulja bizonytalanságát, nagy előnye, hogy őszinte. Az is rokonszenves tulajdonsága, hogy alázattal fordul elődeihez, nem akar mindenáron modern festő lenni. Olyan csend-életeket fest, a tárgyak anyag-szerűségének nemegyszer sejtlemes érzékeltetésével, amelyek a jellegzetes holland zsánereket idézik emlékeztünkbe.

Ki tudja, festő lesz-e végül is Zsámbok Péter? Még az is csak valószínű, hogy bejut a főiskolára. Munkái egyelőre figyelemre méltó diákat mutatnak. Ha megkérdezzük, azt mondtam volna: korai még a kiállítás. Felesleges. Legalábbis neki, mert nekünk — kívülállóknak — érdekes. Megtudhatjuk: Kishonthy jó pedagógus. Nem akarja a maga képére gyúrni tanítványait, de a sablonoktól is óvja. Alig észrevehetően segíti a tudnivalók elsajátításában, önmaga megismerésében.

Nem mindenki ilyen rokonszenves pedagógus. A Képzőművészeti Főiskola másfél-két évtizeddel ezelőtt éppen a diktatórikusságáról volt nevezetes. Ha a növendék igazodhat a mestere stílusához, biztosnak látszott az előmenetel — az iskolában is, az életben még

inkább. De, hogy ne legyen ilyen egyszerű a képlet, hozzáteszem: nem egy nagy tehetség bűjt ki erős egyéniségként tanára köpönyegéből.

Ma, tudjuk, más a helyzet. A mesterek kisebb tekintélyek. (Ezzel nem a művészetüket minősítem!) A *Főiskolás festők* tárlatán — az *Almássy Téri Szabadidő-központban* — nem tudom eldönteni: ki kinek a tanítványa.

Az, természetesen, kétségtelen, hogy *Nagy György* már-már absztraktba hajló arcai Domanovszky izgékony foltoit idézik; az sem vitás, hogy *Stílusgyakorlat* címen *Sárközi Róbert* Egon Schiele erotikus szecessziójának titkait fűrkézi — leleményesen. A két példakép azonban régen meghalt, személyes szuggesztióról szó sem lehet. Az már más kérdés, hogy az imént említett Nagy György két másik képe jóvoltából — ködszítáló színezésével és túéles vonalaival — akár Nagy Gábor tanítványa is lehetne. *Komoróczy Tamás*ról pedig, aki nyers színeket használ és egzáltán kezel a festéket, el tudom képzelni, hogy Sváby Lajos osztályára jár.

Stílusszabadság van tehát, és ez azt is jelenti, hogy megnő a növendék egyéni felelőssége. Segítik, de nem irányítják; szinte teljesen önmagára van utalva. Minden rajta múlik, ha egyáltalán pisilákol benne valami. Hogy el- vagy éppen fellobban-e az a bizonyos láng.

1987. MÁRCIUS 13.

Élet és Irodalom 31. köf. 1987 11. m. 12. p.